

LÍRICA PROFANA (I)

CANTIGAS DE AMIGO E
CANTIGAS DE AMOR

1. ASPECTOS FORMAIS

1.1. MÉTRICA:

- Nas cantigas as estrofas denomínanse **cobras** e os versos denomínanse **palavras**.
- Podemos diferenciar entre rima macho e rima femia.
 - Rima macho: a última palabra do verso é aguda.
 - Rima femia: a última palabra do verso é grave.
- O **cómputo silábico** realízase só ata a última sílaba tónica.
- Pode aparecer un verso que non rima con ningún outro: **palavra perdida**.

1.2. RECUSOS ESTILÍSTICOS:

- **Refrán:** repetición literal de versos (entre un e tres) ao final de cada cobra.
 - As cantigas que o presentan denomínanse cantigas de refrán.
 - As cantigas que non o presentan denomínanse cantigas de mestría.
 - **Paralelismo:**
 - Repetición da mesma estrutura sintáctica: paralelismo sintáctico.
 - Repetición dunha mesma idea: paralelismo semántico.
 - **Leixaprén:** o segundo verso da primeira cobra reaparece como primeiro da terceira; o segundo da segunda como primeiro da cuarta e así sucesivamente.
- Repara no exemplo que vén a continuación, trátase dunha cantiga de amigo.

Ondas do mar de Vigo

se vistes meu amigo.

E, ai Deus, se verrá cedo!

Ondas do mar levado.

se vistes meu amado.

E, ai Deus, se verrá cedo!

Se vistes meu amigo,

o por que eu sospiro?

E, ai Deus, se verrá cedo!

Se vistes meu amado,

O por que ei gran coidado?

E, ai Deus, se verrá cedo!

leixaprén

leixaprén

refrán

paralelismo sintáctico

- **Dobre:** repetición de unha ou de varias palabras en lugares simétricos dentro dunha estrofa.

Madre, quer'oj'eu ir veer
meu amigo que se quer ir
a Sevilha el-rei servir
ai madre, ir-lo-ei veer.

- **Mordobre:** repetición de palabras que varían a súa flexión.

Cativo! Mal conselhado!
que me non sei conselhar,
e sempre viv'en cuidado
pero non posso cuidar

(...)

- **Finda:** engadido dunha cobra máis breve que as precedentes ao final da composición.
- **Atá-finda:** utilización de encabalgamentos entre estrofas (o sentido dunha cobra complétase na seguinte).
- Repara no exemplo que vén a continuación, trátase dunha cantiga de amor.

Muitos dizem con gran coita d'amor
que querriam morrer, e que assi
perderiam coitas; mais eu de mi
quero dizer verdad'a mia senhor:
quería melh'eu mui gran ben querer
mais non quería por ela morrer

↓
com'outros morreron. E que prol ten?

Ca, desde morrer, non a veerei,
nen bõo serviço nunca lhi farei.

Por end', a senhor que eu quero ben
quería melh'eu mui gram ben querer
mais non queria por ela morrer

↓
com'outros morreron no mudo ja,
que depois nunca poderon servir
as por que morreron, nen lhis pedir
ren. Por end', esta que m'estas coitas dá
quería melh'eu mui gram ben querer
mais non quería por ela morrer.

↓
ca nunca lhi tan ben posso fazer
serviço morto, como se viver.

ATÁ-FINDA

FINDA

2. CANTIGA DE AMIGO

2.1. CARACTERIZACIÓN XERAL:

- **Temática amorosa:** ausencia voluntaria ou non, do amigo ou namorado (obxecto lírico), que desencadea na namorada (voz poética e suxeito lírico) diferentes emocións: enfado, tristura, celos, alegría, ansiedade polo regreso...
- **Orixe:** considérase o único xénero medieval autóctono. Consideranse fontes das cantigas de amigo:
 - Lírica popular: canción de amor feminina que deu orixe a xéneros diversos en cada territorio con elementos en común: suxeito lírico feminino que canta as súas penas amorosas.
 - Kharjas mozárabes: textos breves dos séculos XI e XII escritos nunha mestura de árabe e de romance castelán. Nelas abórdanse temas como o lamento pola ausencia do amigo (*habībī*).

2.2. SUBXÉNEROS DA CANTIGA DE AMIGO:

- **Mariña ou barcarola:** contén referencias ao mar ou ambientación claramente mariña.
- **Cantiga de romaría:** sitúase en capelas, ermidas, romarías ou peregrinacións, que son o punto de encontro da amiga co amigo.
- **Bailada:** inclúe un convite á danza.
- **Alba:** recolle o momento da despedida dos amantes, ao amencer

2.3. PERSONAXES:

- **Protagonistas:** a amiga (que ademais é o suxeito lírico e a voz poética) e o amigo (que ademais é o obxecto lírico).
- **Outros personaxes:**
 - Nai da amiga: acostuma intervir para aconsellar a filla sobre a relación co amigo ou para prohibirlle velo. A maior parte destas cantigas en que aparece a figura da nai son dialogadas.
 - Irmás ou amigas da protagonista: actúan como receptoras silenciosas das queixas amorosas da amiga ou dos convites desta para gozar da alegría xerada polo amor correspondido.

2.4. SIMBOLOXÍA:

O cervo adoita representar o mozo nas cantigas de amigo.

As aves cantoras relaciónanse coa amiga.

Auga: simboliza o encontro dos namorados, pois este prodúcese en fontes, lagos, ríos...; ademais é símbolo da fertilidade; ás veces, a moza protagonista está a lavar o cabelo ou a camisa, isto fai referencia a un inminente encontro sexual.

Mar: aparece como oínte das queixas da amiga e é símbolo da separación dos amantes.

3. CANTIGAS DE AMOR

3.1. CARACTERIZACIÓN XERAL:

- **Orixe:** nace como adaptación ao contexto cultural galego-portugués da cançó occitana (sur de Francia), que penetra no noso territorio a través do Camiño de Santiago.
- **Temática amorosa:** o trovador (suxeiro lírico) expresa o seu amor por unha dama (obxecto lírico) á que habitualmente se dirixe co nome de *senhor*.

3.2. O AMOR CORTÉS:

- Modelo de relación entre o trovador e a *senhor* baseado na **vasalaxe** feudal.
 - A dama é unha muller casada de orixe nobre.
 - O trovador é o vasalo que lle debe obediencia e respecto á amada, que actúa como un señor feudal (*amar* transfórmase en *servir*).

- Para chegar a ser merecedor do amor da dama, o trovador pasa polos seguintes estados:
 - **Fenhedor** (tímido): tenta que a dama se fixe nel.
 - **Precador** (suplicante): confésalle o seu amor á dama.
 - **Entendedor**: a dama acepta xa os poemas do trovador.
 - **Drutz**: unión amorosa plena.

3.3. ASPECTOS IMPORTANTES DA CANTIGA DE AMOR:

- **Louvanza da dama:** descríbese como unha muller sen par tanto física como moralmente, utilízanse cualificativos como: *fremosa, de bon parecer, de bon semelhar...*
- **Amor do poeta e reserva da dama:** o trovador pode confesar os seus sentimentos pola *senhor* e esta pódese manifestar esquiva ou despectiva.
- **Coita de amor:** o amor non correspondido provócalle ao trovador tal sufrimento que cae nunha pena que se transforma en loucura (*perder o sén, ficar sandeu...*), e mesmo pode conducir á morte por amor.